

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรกรรมในอดีต เป็นการผลิตเพื่อใช้บริโภคให้พอเพียงต่อความต้องการในครัวเรือนเป็นหลัก ปัจจุบันวิถีชีวิต และสังคมเปลี่ยนไป ตามสภาวะประชากรที่เพิ่มขึ้น ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น การเกษตรกรรมจึงเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย เป็นธุรกิจเกษตรหรืออุตสาหกรรม การเกษตรเพื่อสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่จึงมีการค้นคว้าวิจัย แสวงหาแนวทางในการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้น โดยการใช้พืชพันธุ์ใหม่ที่มีผลผลิตสูง (High Yield Variety) การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าการขยายพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละรายพืชจำนวนมาก แม้ว่าพัฒนาการเกษตรดังกล่าวจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มาตรฐานความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้นก็ตาม ในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อในเรื่องของปริมาณผลผลิตต้นตอ ราคาถูก ผลผลิตด้อยคุณภาพ เกษตรกรจำเป็นต้องยอมขายผลผลิตในราคาต่ำ ปัญหาในเรื่องราคานี้มาจากสาเหตุต่างๆ เป็นต้นว่า ระบบการตลาด คุณภาพวัตถุดิบ ปริมาณที่มากกว่าความต้องการ เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม จากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม

ในปัจจุบันและแนวทางในอนาคต นอกจากเราจะเพิ่มหรือควบคุมปริมาณการผลิตแล้ว ยังต้องพัฒนาวิทยาการเกษตรแผนใหม่ โดยเน้นปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับ และต้องการของตลาด เช่น รสชาติ รูปทรง สีผิว ระดับการตกค้างของสารเคมีที่ปลอดภัยต่อการบริโภค เป็นต้น แม้ว่าจะมีแนวทางใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาดังกล่าว แต่ความพร้อมของเกษตรกรไทยในธุรกิจเกษตร โดยพื้นฐานยังมีน้อยและเป็นอุปสรรค ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ระบบย่อยปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตร เช่น ที่ดิน น้ำชลประทาน แรงงาน เครื่องจักรกล การเกษตร ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งในภาวะปัจจุบันเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ไม่สามารถหาเองได้ ต้องหาซื้อมาใช้เพื่อการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพตามที่ตลาดต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการลงทุนแทนแรงงานมากขึ้น ในขณะที่เกษตรกรมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนเงินทุนที่จะเปลี่ยนเป็นปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ อีกทั้งการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างสิ้นเปลือง หรือไม่มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง

2. ระบบย่อยการผลิตสินค้าเกษตร เช่น การใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม นวัตกรรมใหม่ แหล่งความรู้ การหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติ คุณภาพผลผลิต เป็นต้น การผลิตในปัจจุบันเป็นแบบการค้าเพื่อจำหน่าย ดังนั้นความต้องการของตลาดนับวันยิ่งต้องเพิ่มความสามารถในการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด และเป็นตลาดที่มีทางเลือกมาก ในขณะที่เกษตรกรยังมีความสามารถในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพที่ดีได้ในระดับต่ำ การปลูกโดยไม่คำนึงถึงระดับราคา ในช่วงฤดูนั้นๆ การเข้าใจ และยอมรับเทคโนโลยีใหม่ยังเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยระยะเวลาอีกนานในการพัฒนา

3. ระบบย่อยการตลาดหรือการจัดหาสินค้าเกษตร เป็นการรวบรวมสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาดท้องถิ่น ตลาดรวมเพื่อการส่งออกเพื่อโรงงานแปรรูป เกษตรกรยังขาดความพร้อม ความรู้ในเรื่องการตลาด ความต้องการของตลาด กลไกราคา ระดับราคาในแต่ละฤดูกาล และต้องรอหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่นภาครัฐ และเอกชน

4. ระบบย่อยการแปรรูปสินค้าเกษตร เป็นการเปลี่ยนสภาพของผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่าสินค้าให้มากขึ้น อีกทั้งเป็นการถนอมหรือยืดอายุการเก็บรักษานานขึ้น ซึ่งเกษตรกรยังมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถดำเนินการในระบบย่อยนี้ได้ในภาคอุตสาหกรรม

5. ระบบย่อยการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร เกษตรกรยังเป็นเกษตรกรที่เน้นการผลิตมากกว่าการเป็นพ่อค้า ศักยภาพในด้านนี้จึงเป็นบทบาทของพ่อค้ามากกว่าที่มีความพร้อมในด้านความรู้ในระบบการตลาด การขนส่ง รถขนส่ง เป็นต้น

6. ระบบย่อยการส่งออกสินค้าเกษตร ซึ่งระบบนี้ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญทั้งในด้านการตลาด ระบบบัญชี ระบบเอกสารการส่งออกมากจึงจะสามารถกระทำได้ สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายในการส่งออกยังต้องการการพัฒนาเพื่อการแข่งขันอีกมาก

7. ระบบย่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตร เกษตรกรยังขาดแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนในระบบย่อยต่างๆ

เหล่านี้เป็นปัญหาและความเสี่ยงของเกษตรกรไทยในด้านการเกษตรกรรม การพัฒนาวิทยาการเกษตรแผนใหม่ โดยเฉพาะการนำเอามะเขือม่วงญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพืชพันธุ์ใหม่อันนับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งมาใช้ อีกทั้งเกษตรกรที่ปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นจะมีรายได้ที่แน่นอนเป็นตลาดชัดเจนเพราะได้ตั้งราคาประกันไว้ล่วงหน้า เช่นเกรดเอราคา กิโลกรัมละ 6 บาท เกรดบีราคา กิโลกรัมละ 1 บาท เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาของบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาคเอกชนที่เป็นทางเลือกของเกษตรกรที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวให้ลดลงได้โดยเฉพาะในเรื่องของการตลาดที่แน่นอน หากเกษตรกรสามารถปลูกให้ได้ผลผลิตที่ดีทั้งปริมาณ และมีคุณภาพก็จะนำมาซึ่งความกินดีอยู่ดี มีคุณ

ภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อเทียบกับพีชชนิดอื่นๆ ดังนั้นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่ร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาของบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด ในจังหวัดเชียงใหม่ ก่อน และหลังที่เข้าร่วมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร นับว่ามีความสำคัญที่จะสามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับทั้งสภาพปัญหา และความต้องการของเกษตรกรตลอดจนอุปสรรคในการปลูกต่างๆ มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุง เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวเกษตรกร และบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัดในอนาคตต่อไป อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการเพาะปลูกของพีชชนิดอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาของบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อ โครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา ของบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และความต้องการของเกษตรกรที่ร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญากับบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาในครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาเพื่อให้เกษตรกร และบริษัทฯ ได้รับผลประโยชน์สูงสุดทุกๆด้าน อีกทั้งยังสามารถนำผลงานวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมของภาคเอกชนหรือภาครัฐที่มีลักษณะการส่งเสริมที่คล้ายคลึงกันต่อไป

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญากับบริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม และให้ความรู้ด้านการเกษตร

บริษัท หมายถึง บริษัท ลีโอ ฟู้ดส์ จำกัด

รายได้จากการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น

รายได้ในภาคการเกษตร หมายถึง รายได้อื่นๆ นอกเหนือจากการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่นที่มาจากการเกษตรกรรม

รายได้นอกภาคการเกษตร หมายถึง รายได้อื่นๆ นอกเหนือจากการเกษตรกรรม เช่น การรับจ้าง การห้ตดกรรม การค้าขาย เป็นต้น

ฐานะทางเศรษฐกิจ(ทรัพย์สิน) หมายถึง การแสดงออกซึ่งทรัพย์สินต่างๆซึ่งได้มาจากรายได้ในการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่น

เงินทุน หมายถึง เงินทุนที่เก็บไว้เพื่อลงทุนด้านการเกษตร

การกู้ยืม หมายถึง เงินกู้ยืมมาจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เพื่อลงทุนด้านการเกษตร

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรทั่วไปจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐบาลและบริษัท โดยวัดความถี่ของการติดต่อ

ความรู้ใหม่ด้านการเกษตร หมายถึง ความรู้ด้านการเกษตรที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา

การรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่นและการเกษตรอื่นๆ จากข่าวสาร และสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เอกสารเผยแพร่การปลูग्เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตรระหว่างเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน

ความพึงพอใจต่อการปลูग्พืชแบบมีพันธสัญญา หมายถึง ระดับของความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา

สังคมของเกษตรกร หมายถึง การพบปะ หรือ แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการปลูग्มะเชื่อม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา